14/01/2024

14 Ιανουαρίου: Εορτάζει ο Άγιος Σάββας, πρώτος Αρχιεπίσκοπος Σερβίας

/ Βίοι Αγίων

Σήμερα, 14 Ιανουαρίου, η Εκκλησία μας εορτάζει την απόδοση της εορτής των Θεοφανείων και τη μνήμη του Αγίου Σάββα, πρώτου Αρχιεπισκόπου Σερβίας και κτήτορα της Μονής Χιλανδαρίου στο Άγιον Όρος.

Σύμφωνα με τους μοναχικούς κανόνες ο υποψήφιος πρέπει να παραμένει δόκιμος

για μερικά χρόνια προτού γίνει μοναχός. Στο Άγιον Όρος η δοκιμασία διαρκεί περισσότερο απ' ό,τι στα άλλα μοναστήρια στον κόσμο. Ο Ράστκο όμως έγινε μοναχός χωρίς δοκιμασία χάρη στις πιεστικές περιστάσεις. Στο Ρούσικον πέρασε μόνο μερικές μέρες, περισσότερο σαν επισκέπτης παρά σαν δόκιμος πριν μετονομαστεί από Ρά-στκο σε Σάββα. Σαν μοναχός βέβαια πέρασε απ' όλη τη δύσκολη προετοιμασία, επειδή θεωρούσε τον εαυτό του πολύ νέο, έσχατο μεταξύ των αδελφών του.

Ο Σάββας έμεινε στο Ρούσικον για σύντομο χρονικό διάστημα, το πολύ-πολύ μερικούς μήνες. Κατόπιν μετοίκησε στο Βατοπαίδι, ένα από τα παλιότερα μεγάλα μοναστήρια του Αγίου Όρους, αφιερωμένο στον Ευαγγελισμό της Θεοτόκου. Κ' έγινε αυτό ως εξής: Όταν στη γιορτή του Ευαγγελισμού πανηγύριζε η ιερά μονή Βατοπαιδίου, ο προεστώς κάλεσε τον ηγούμενο της μονής Ρουσίκου και τον παρακάλεσε να πάρει μαζί του και τον Σάββα. Σ' εκείνη την περίπτωση ο Σάββας έκανε θαυμάσια εντύπωση σ' όλη την αδελφότητα και ο ηγούμενος ζήτησε απ' αυτόν να μείνει μόνιμα μαζί τους. Ο νεαρός μοναχός, μην μπορώντας να πει ούτε ναι ούτε όχι, άφησε τον προϊστάμενό του ν' αποφασίσει. Όταν πια οι δύο ηγούμενοι συμφώνησαν να μείνει, έμεινε αυτός στο Βατοπαίδι όχι μερικές μέρες ή μήνες, αλλά δώδεκα ολόκληρα χρόνια. Για τον Σάββα ήταν ανεκτίμητο το όφελος που έζησε ακριβώς στο Βατοπαίδι και όχι σε κάποιο άλλο σλαβικό μοναστήρι.

Εκεί έμαθε θαυμάσια ελληνικά. Εκεί υπήρχε πλούσια βιβλιοθήκη όλων των αγίων Πατέρων της Ορθόδοξης Εκκλησίας στην πρωτότυπη ελληνική γλώσσα. Εκεί σαν σε έκθεση μπορούσε να παρατηρήσει κανείς το απόγαιο του εκλεπτυσμένου βυζαντινού πολιτισμού, παραδείγματος χάριν στις τέχνες της αρχιτεκτονικής, ζωγραφικής, ποίησης, χορωδιακής μουσικής, ξυλογλυπτικής, λιθογλυφίας, υφαντουργικής, καλλιγραφίας, επεξεργασίας αντικειμένων χρυσού, αργύρου και χαλκού– επίσης επιδέξιας ραπτικής, μαγειρικής και διαφόρων άλλων χειροτεχνημάτων, ακόμη και μαθημάτων καλής συμπεριφοράς. Γιατί το Βατοπαίδι ήταν πρότυπο, ως αυτοκρατορικό μοναστήρι, που ήταν κτισμένο, ξανακτισμένο και διακοσμημένο απ' όλους τους αυτοκράτορες, αρχίζοντας από τον Κωνσταντίνο, τον Θεοδόσιο, τον Αρκάδιο, μέχρι το τελευταίο μέλος της δυναστείας των Παλαιολόγων. Ο μοναδικός αυτοκράτορας που όχι μόνο δεν το βοήθησε, αλλά το γκρέμισε κιόλας, ήταν εκείνος τον οποίο αργότερα θα μιμούνταν οι μουσουλμάνοι, ο Ιουλιανός ο Παραβάτης. Σε τέτοιο κέντρο πνευματικότητας και πολιτισμού ο Σάββας είχε τη σπάνια ευκαιρία να οικοδομήσει το χαρακτήρα του κατά το πρότυπο των καλύτερων παραδειγμάτων που είδε και των καλύτερων βιβλίων που διάβασε. Όταν όλα αυτά λαμβάνονται οπ' όψη, όπως και το γεγονός ότι ο Σάββας αργότερα με τον πατέρα του έλαβε από το Βατοπαίδι μεγάλη έκταση γης, όπου αυτοί οι δύο ανήγειραν το σερβικό μοναστήρι Χιλανδάρι, ο καθένας θα

διακρίνει το χέρι του Θεού στη μετοίκηση του Σάββα από το Ρούσικον στο Βατοπαίδι. Ναι, εμείς πιστεύουμε ακράδαντα ότι αυτή η αλλαγή του τόπου δεν ήρθε από εκλογή του Σάββα, ούτε από την επιθυμία του για δόξα και από απληστία για τα χρήματα του νέου του ηγουμένου, άλλα από την προορατικότητα της θεϊκής πρόνοιας.

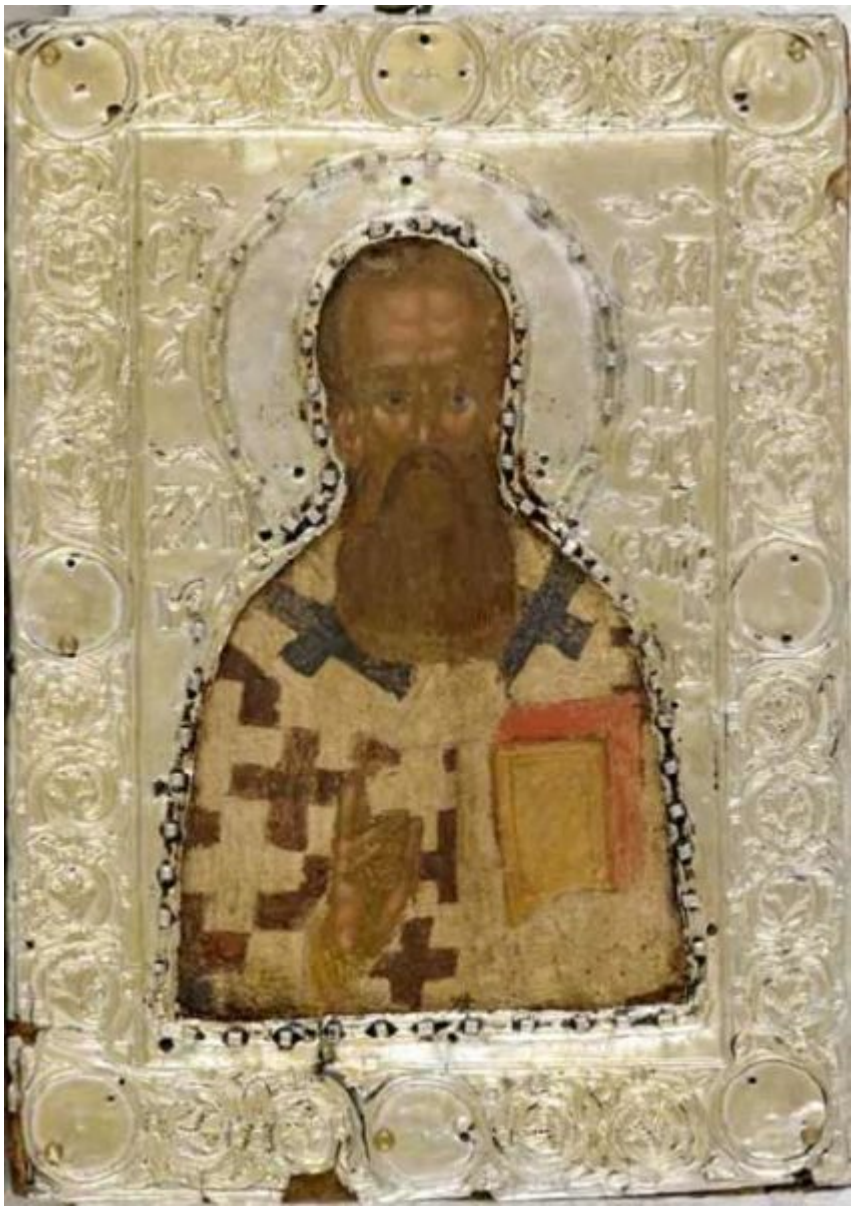

Με την ευλογία του ηγουμένου του ο Σάββας επισκέφτηκε μερικές φορές το Άγιο Όρος. Βάδιζε ξυπόλητος και ζούσε μόνο με ψωμί και νερό. Επισκέφτηκε τις Καρυές και κατ' αρχάς απένειμε το σεβασμό στον Πρώτο. Μετά απ' αυτό πήγε στα μεγάλα μοναστήρια: Κουτλουμουσίου, Ιβήρων, Φι-λοθέου, Καρακάλλου, Λαύρας και άλλα, όπου εκατοντάδες μοναχοί ζούσαν μαζί σύμφωνα με τον μοναχικό κανόνα του κοινοβίου. Από τη Λαύρα ανέβηκε στην κορυφή του Άθωνα, απ' όπου μπορούμε να δει ολόκληρο το Άγιο Όρος και στο βάθος, από τη μια πλευρά την Κωνσταντινούπολη κι από την άλλη τη Θεσσαλονίκη. Έκθαμβος απ' αυτήν τη

μεγαλόπρεπη ομορφιά της δημιουργίας του Θεού γονάτισε στον ψηλότερο βράχο και με δάκρυα στα μάτια του ευχαρίστησε την Υπεραγία Θεοτόκο, επειδή τον δέχτηκε στον τόπο της τόσο φιλάνθρωπα. Κατεβαίνοντας από την κορυφή του βουνού, ο Σάββας επισκέφτηκε τη σπηλιά του αγίου Πέτρου του Αθωνίτη και χαμηλότερα άλλα ξακουστά ερημητήρια, σκήτες, κελιά και απομονωμένες σπηλιές. Η σκήτη φαίνεται σαν ένα μικρό χωριό με καλύβες ή κελιά για δύο ή τρεις αδελφούς. Όλοι αυτοί είχαν κεντρικό ναό, όπου συγκεντρώνονταν τις Κυριακές και τις γιορτές για τη θεία λειτουργία, μετά το τέλος της οποίας είχαν κοινό αδελφικό γεύμα στην τραπεζαρία, που βρισκόταν κοντά στην εκκλησία. Οι μοναχοί στις σκήτες ζουν αυτόνομα στα οικήματά τους, που διαθέτουν δικά τους παρεκκλήσια. Οι μοναχοί και από τις σκήτες και από τα κελιά βρίσκονταν υπό την εποπτεία ενός από τα μεγάλα μοναστήρια. Ασχολούνταν με διάφορα χειροτεχνήματα (κατασκευή ξύλινων σταυρών, ξυλογλύπτων, εικόνων, κομποσχοινίων, ράψιμο και αντιγραφή βιβλίων) και μ’ αυτά κέρδιζαν το ψωμί τους. Κάπου υπήρχαν και μικροί κήποι, τους οποίους καλλιεργούσαν προσεκτικά. Μερικοί όμως τρέφονταν μόνο με άγρια φρούτα κι αγριόχορτα. Τον περισσότερο απ’ το χρόνο τους τον περνούσαν στην προσευχή και στη συγκέντρωση του νου από τα εξωτερικά προς τα έσω. Οι ερημίτες ζούσαν ξεχωριστά και απομονωμένα, κρυμμένοι απ’ τους ανθρώπους, στην ησυχία, σε ξύλινες καλύβες ή «εν σπηλαίοις και ταις οπαίς της γης» (Εβρ. 11, 38). Κάποιοι ζούσαν ακόμη και κάτω από μεγάλα δέντρα σε πυκνά δάση ή κάτω από μεγάλους εξέχοντες βράχους κάτω από τον αίθριο ουρανό. Αυτές οι κατοικίες βρίσκονται σε πολύ επικίνδυνα και δύσβατα μέρη, σχεδόν στις κάθετες πλαγιές του Άθωνα. Είναι γνωστοί οι οικισμοί των Καρουλίων και των Καυσοκαλυβίων. Είναι πάντα απασχολημένοι με την προσευχή και τη μελέτη. Οι ανάγκες τους είναι μικρές και οι έγνοιες τους μηδαμινές.

Ο Σάββας τους επισκέφθηκε όλους αυτούς και διδάχθη-κε απ’ αυτούς την άγια ζωή. Τους μοίρασε δώρα απ’ την πλευρά του, ενώ από την άλλη εκμεταλλεύτηκε τη γνώση και την πείρα τους. Η πείρα τους, που αποκτήθηκε μέσα σε ασυνήθιστες συνθήκες, επηρέασε βαθιά τον Σάββα και του αποκάλυψε έναν κόσμο εντελώς διαφορετικό από εκείνον τον εξωτερικό που αυτός γνώριζε και σ’ αυτόν ζούσε μέχρι εκείνον τον καιρό. Σ’ αυτά τα ταξίδια του ο Σάββας αιχμαλωτίστηκε δύο φορές από ληστές, αλλά κατόρθωσε να ελευθερωθεί, ακόμη και να πείσει μερικούς να μετανοήσουν.

Πλούσιος με καινούργια πείρα ο Σάββας επέστρεψε στο Βατοπαίδι, με ήρεμο χαρακτήρα, με θησαυρό γνώσεων και έτοιμος, όσο ποτέ άλλοτε, να υπηρετήσει το Θεό και τους πλησίον του.

(Επισκόπου Νικολάου Βελιμίροβιτς, «Ο βίος του Αγ. Σάββα, πρώτου Αρχιεπισκόπου Σερβίας», εκδ. Διήγηση, σ. 39-43 / Πηγή: pemptousia.gr)